

شناسایی مولکولی پاتوتایپ اشريشياکلی انتروپاتوژن (EPEC) با تکنیک واکنش زنجیره ای پلیمرز (PCR) در کودکان زیر ۵ سال شهر تهران و بررسی مقاومت آنتی‌بیوتیکی آنها

* محمد مهدی سلطان دلال: استاد، مرکز تحقیقات میکروبیولوژی مواد غذایی، بخش میکروبی‌شناسی، گروه پاتوبیولوژی، دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران، ایران (نویسنده مسئول). msoltandallal@gmail.com

ابوالفضل اکبری: دانشجوی دکتری تخصصی پزشکی مولکولی، گروه پزشکی مولکولی، دانشکده فناوری‌های نوین پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران. Soltanirad34@yahoo.com

محمد حسن شیرازی: استاد، بخش میکروبی‌شناسی، گروه پاتوبیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، ایران. mhshirazi@tums.ac.ir

محمد کاظم شریفی یزدی: استاد مرکز تحقیقات بیماری‌های مشترک انسان و دام (زئونوز) و گروه علوم آزمایشگاهی دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران. mksharifiyazdi@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۹۴/۶/۲۱

تاریخ دریافت: ۹۴/۳/۲۳

چکیده

زمینه و هدف: باکتری اشريشياکلی انتروپاتوژن (EPEC; Enteropathigenic *E. coli*) از خانواده انتروباکتریاسه و به‌عنوان یک عامل مهم گاستروانتریت و اسهال به‌ویژه در کودکان کشورهای در حال توسعه و نیز توسعه نیافته می‌باشد. این مطالعه با هدف بررسی شیوع پاتوتایپ EPEC عامل اسهال در کودکان زیر ۵ سال شهر تهران و تعیین الگوی مقاومت آنتی‌بیوتیکی آن‌ها انجام گرفت.

روش کار: ۳۰۰ نمونه اسهال کودکان زیر ۵ سال از بیمارستان کودکان تهران جمع‌آوری و با استفاده از تست‌های بیوشیمیایی استاندارد شناسایی شدند. تمامی ایزوله‌ها به‌منظور بررسی وجود ژن اینتیمین (*eaeA*) با تکنیک واکنش زنجیره‌ای پلیمرز (PCR) مورد ارزیابی قرار گرفتند. تعیین مقاومت آنتی‌بیوتیکی پاتوتایپ‌های حاوی ژن *eaeA* به کمک تست آنتی‌بیوگرام در مورد ۱۶ آنتی‌بیوتیک به روش انتشار در دیسک صورت گرفت. برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی استفاده شد.

یافته‌ها: از تمام نمونه‌های اخذ شده از بیماران، ۳۶ مورد (۱۲٪) EPEC با تکنیک PCR مورد تأیید واقع شد. بیشتر پاتوتایپ‌های EPEC جدا شده ۲۲ مورد (۶۱/۱٪) مربوط به کودکان زیر ۱ سال بودند. تمام ۳۶ پاتوتایپ‌های جدا شده نسبت به آنتی‌بیوتیک‌های ایمی پنم و مروپنم حساس بودند. بیشترین میزان مقاومت پاتوتایپ‌ها نسبت به آنتی‌بیوتیک‌های تتراسایکلین و آموکسی سیلین ۲۳ مورد (۶۳/۹٪) بود. همچنین ۲۴ ایزوله (۶۶/۷٪) الگوی مقاومت چندگانه به آنتی‌بیوتیک‌های رایج را نشان دادند.

نتیجه‌گیری: پاتوتایپ‌های EPEC در ایران به‌عنوان عامل اسهال کودکان مطرح هستند که بایستی جهت شناسایی آنها از تکنیک‌های نوین و معتبر بهره گرفت.

کلیدواژه‌ها: مقاومت آنتی‌بیوتیکی چندگانه، اشريشياکلی انتروپاتوژن (EPEC)، اسهال کودکان

مقدمه

امروزه با وجود پیشرفت در رویکردهای تشخیصی و درمانی نوین، بیماری اسهال هنوز به‌عنوان یکی از عوامل ابتلا و مرگ و میر به‌ویژه در کودکان کمتر از ۵ سال مورد توجه قرار می‌گیرد. برآورد می‌شود این بیماری در آسیا، آفریقا و آمریکا سالانه موجب ۵ میلیون مورد مرگ و میر می‌شود (۱). از عوامل میکروبی مهم در ایجاد بیماری اسهال می‌توان باکتری‌های پاتوژن (بیماری‌زای) مختلف را نام برد که اشريشياکلی

مولد اسهال (*Diarrheagenic Escherichia Coli*-DEC) به‌عنوان عامل مهم اسهال اپیدمیک و اندمیک در جهان مطرح می‌باشد. پاتوتایپ‌ها (تایپ‌های بیماری‌زای) DEC معمولاً از طریق غذا و آب آلوده به مدفوع انسان و حیوانات به انسان منتقل می‌شوند. بهداشت فردی ضعیف و شرایط محیطی، انتقال باکتری‌ها را تسهیل می‌کنند. این پاتوتایپ‌ها عمدتاً بر اساس ویژگی‌های بیماری‌زایی و بالینی به شش گروه مهم دسته‌بندی می‌شوند (۲). با توجه به نتایج مطالعات اپیدمیولوژیک در

کودکان کشور ما دارد، حائز اهمیت می‌باشد. شناسایی عوامل بیماری و انجام آزمون تعیین حساسیت آنتی میکروبی آن‌ها در اخذ تدابیر بهداشتی جهت پیشگیری و درمان به‌موقع و مناسب کمک‌کننده است (۳-۱ و ۱۳). هدف از این تحقیق شناسایی مولکولی پاتوتایپ اشیریشیالکی انتروپاتوژن (EPEC) در کودکان زیر ۵ سال و بررسی مقاومت آنتی‌بیوتیکی آن‌ها بوده است.

روش کار

نمونه‌گیری و انجام تست‌های تشخیصی باکتری‌شناسی: در این مطالعه توصیفی و طی مدت ۴ ماه از اردیبهشت تا مرداد ۹۲، ۳۰۰ نمونه از اسهال کودکان زیر ۵ سال مراجعه‌کننده به بیمارستان کودکان تهران اخذ شد. نمونه‌ها با استفاده از سواب استریل در محیط انتقالی کری - بلر جمع‌آوری شد و به آزمایشگاه میکروب‌شناسی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران منتقل شد.

بر اساس گزارشات گذشته مبنی بر شیوع ۱۰ تا ۴۰ درصدی پاتوتایپ‌های اشیریشیالکی مولد اسهال (DEC) در اسهال کودکان (۲ و ۱۲)، جهت احتیاط این فراوانی ۲۵٪ در نظر گرفته شده و با اطمینان ۹۵٪ نمونه طوری تعیین شد که حداکثر خطای برآورد فراوانی ۰/۰۵ باشد.

$$n = (t)^2(p)(q) = (1.96)^2(0.25)(0.75) = 288 \\ d^2(0.05)^2$$

جهت اطمینان از ۳۰۰ نمونه استفاده گردید. پس از اخذ نمونه، مشخصات مربوط به هر یک (شامل تاریخ مراجعه، سن، جنس، نوع اسهال و سابقه مصرف آنتی‌بیوتیک) ثبت گردید. نمونه‌ها بر روی محیط انتخابی هکتون انتریک آگار (MERCK) کشت داده شد تا پرگنه گونه‌های تخمیرکننده لاکتوز قابل تمایز باشند. سپس با استفاده از تست‌های بیوشیمیایی و به کمک محیط‌های افتراقی SIM، MR/VP، TSI KIA، اوره، سیمون سیترات و لیزین، گونه‌های

زمینه میکروب‌شناسی که در سرتاسر جهان از جمله کشور ما صورت گرفته است پاتوتایپ E.coli انتروپاتوژن (EPEC) در اسهال کودکان شیوع قابل توجهی دارد (۳-۱). این پاتوتایپ به‌طور روزافزون در کشورهای در حال توسعه و نیز توسعه یافته (۳-۵) به‌عنوان عامل اسهال پایدار کودکان زیر ۵ سال مورد شناسایی قرار می‌گیرد (۹-۶). تشخیص سروتایپ‌های EPEC با استفاده از آنتی سرم اختصاصی آنتی‌ژن‌های سوماتیک باکتری (آنتی‌ژن O) به‌طور روتین انجام می‌گیرد (۵)؛ اما به نظر می‌رسد خصوصیات سرولوژیک و فاکتورهای ویرولانسی این سویه‌ها تطابق کاملی با یکدیگر ندارند. به عبارتی کارایی تست‌های تشخیصی بیوشیمیایی و سرولوژیک صد در صد نبوده و برخی پاتوتایپ‌های بیماری‌زا با این شیوه قابل شناسایی نبوده و نادیده گرفته می‌شوند (۱۰). پاتوتایپ‌های EPEC دارای جزایر بیماری‌زایی (Island Pathogenicity) حاوی لوکوس مسئول اتصال به انتروسیت می‌باشند. ژن ویرولانسی *eaeA* که پروتئین اینتیمین را جهت اتصال و ایجاد زخم‌های خاص در سلول‌های روده رمزدهی می‌کند، درون این لوکوس جای گرفته است. در واقع وجود مشترک ژن اینتیمین در تمامی پاتوتایپ‌های EPEC یک ویژگی ویرولانسی اختصاصی محسوب می‌شود امروزه تشخیص ژن‌های ویرولانسی در پاتوتایپ‌های DEC جهت شناسایی و تعیین هویت قطعی این پاتوتایپ‌ها، به‌عنوان مناسب‌ترین شیوه بررسی این پاتوژن‌ها در نمونه‌های مختلف مورد ارزیابی قرار گرفته است. از این رو به‌منظور تعیین ژن ویرولانسی *eaeA* در نمونه‌های جدا شده در این مطالعه، تکنیک مبتنی بر DNA، PCR مورد استفاده قرار گرفت. این تکنیک نتایج مورد اطمینانی را به همراه داشته و از ویژگی و حساسیت بالایی در شناسایی ارگانسیم‌ها برخوردار است (۱۱ و ۱۰). از طرفی، افزایش مقاومت آنتی‌بیوتیکی باکتری‌های پاتوژن به‌عنوان یکی از مشکلات بهداشت جهانی محسوب می‌شود. در همین راستا، غربالگری پاتوتایپ‌های مقاوم به آنتی‌بیوتیک در گروه اشیریشیالکی انتروپاتوژن (EPEC) به علت شیوع زیادی که در

مدت یک دقیقه و پس از آن ۳۵ چرخه شامل سه مرحله انکوباسیون در ۹۵ درجه سانتی گراد به مدت یک دقیقه، اتصال (Annealing) در ۵۸ درجه سانتی گراد به مدت یک دقیقه و مرحله بسط (Extension) در ۷۲ درجه سانتی گراد به مدت ۱ دقیقه و سپس یک مرحله بسط نهایی در ۷۲ درجه سانتی گراد به مدت ۷ دقیقه انجام گرفت. به منظور اطمینان از صحت فرآیند آزمون، مواد واکنشگر و ویژگی PCR، از DNA *E. coli* ATCC 7852 (حاوی ژن *eaeA*) به عنوان استاندارد (کنترل مثبت) و از آب مقطر استریل به عنوان کنترل منفی استفاده شد.

پنج میکرولیتر از محصول PCR با الکتروفورز بر روی ژل آگارز ۱٪ حاوی ۵ میکرولیتر رنگ اتیدیوم بروماید در بافر تریس بورات-EDTA (TBE) ۰/۵X و با جریان ۸۰ ولت آشکارسازی شد. تعیین هویت باندهای حاصل به کمک مقایسه با مارکر وزن مولکولی (Ladder) ۱۰۰۰ جفت باز انجام شد. تهیه عکس از ژل با استفاده از دستگاه ترانس ایلومیناتور (GelDoc 1000 fluorescent Bio-Rad, system imaging) در مجاورت نور ماورای بنفش صورت گرفت (تصویر ۱).

تست آنتی بیوگرام جهت تعیین الگوی مقاومت آنتی بیوتیکی: تست آنتی بیوگرام جهت بررسی حساسیت و مقاومت آنتی بیوتیکی پاتوتایپ‌های EPEC با استفاده از متد انتشار در دیسک و به روش کربی - بایر (Kirby-Baur) بر اساس دستورالعمل کمیته ملی استانداردهای آزمایشگاه بالینی (CLSI) صورت گرفت (۱۳). به این منظور، برحسب آنتی بیوتیک‌هایی که مصرف رایجی در کشور دارند و همچنین چندین آنتی بیوتیک که به تازگی در برنامه درمانی عفونت‌های گاستروانتریت و اسهال قرار گرفته‌اند از ۱۶ دیسک آنتی بیوتیکی مختلف (شرکت MAST) استفاده شد. آنتی بیوتیک‌های مذکور شامل موارد ذیل بودند: سفالکسین (CFX)، آموکسی سیلین (A)، کلیستین سولفات (C)، تتراسایکلین (TET)، نالیدیکسیک اسید (NAL)، کوتریموکسازول (SxT)، سیپروفلوکساسین (CIPR)، کلرامفنیکل

اشریشیاکلی جداسازی شدند. پس از انجام آزمایشات تشخیص باکتری‌شناسی و تعیین هویت گونه‌های اشریشیاکلی، سویه‌های شناسایی شده در محیط ذخیره skim milk (در منهای ۲۰ درجه سانتی گراد) نگهداری گردید تا در آزمایش‌های بعدی مورد استفاده قرار گیرند.

استخراج DNA از گونه‌های *E. coli*: پس از کشت نمونه بر روی محیط کشت مولر هینتون آگار در دمای ۳۷ درجه سانتی گراد و ۲۰ ساعت انکوبه گذاری، ۱۰-۸ پرگنه تک *E. coli* با استفاده از لوپ برداشته و در ۲۰۰ میکرولیتر آب مقطر دو بار تقطیر دیونیزه در تیوب‌های ۱/۵ سی سی مخلوط نموده و با ورتکس با دور ۳-۲ هزار به خوبی همگن شد. سایر مراحل استخراج DNA با کیت استخراج DNA ژنومی (شرکت BIONEER) و بر اساس دستورالعمل کیت انجام گرفت. DNA استخراج شده در منهای ۲۰ درجه سانتی گراد نگهداری شد تا در آزمون PCR مورد استفاده قرار گیرد.

انجام آزمون PCR: تکثیر ژن *eaeA* با استفاده از جفت پرایمرهای زیر صورت گرفت که محصول PCR ژن مورد نظر با این پرایمر، ۷۱۹ جفت باز بود. توالی جفت پرایمرهای فوروارد و ریورز مورد استفاده در آزمون PCR به قرار زیر بود (۲):

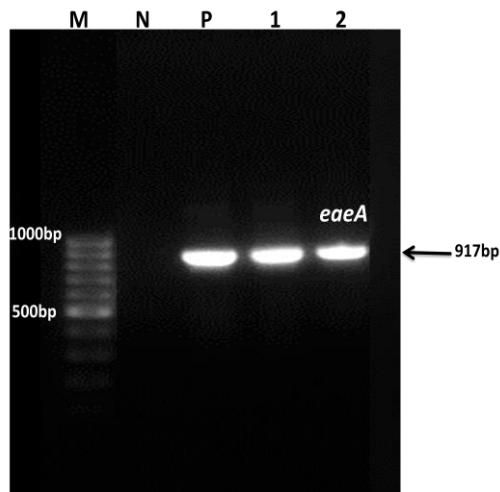
eaeA F:

CTGAACGGCGATTACGCGAA

eaeA R:

CGAGACGATACGATCCAG

واکنش PCR با حجم نهایی ۲۵ میکرولیتر شامل ۱۲/۵ میکرولیتر از master mix (حاوی ۴ میکرولیتر dNTP، ۳ میکرولیتر بافر PCR، ۱ میکرولیتر MgCl₂ و ۰/۱ واحد آنزیم DNA Taq Polymerase)، ۲/۵ میکرولیتر از coral load، ۵ میکرولیتر از آب مقطر DNase free (شرکت کیاژن)، ۳ میکرولیتر از DNA الگوی الگو و ۱ میکرولیتر از هر یک از پرایمرها (فوروارد و ریورز) بود. مراحل برنامه تکثیر ژن *eaeA* در دستگاه ترموسایکلر (PaQlab) شامل واسرشت اولیه (Denaturation) در ۹۴ درجه سانتی گراد به

تصویر ۱- الکتروفورز محصول PCR ژن *eaeA* (*intimin*)
 (product size: 917 bp). شماره M: مارکر وزن مولکولی
 (ladder) 1000 bp، شماره N: کنترل منفی، شماره P: 7852
Escherichia Coli ATCC (کنترل مثبت) و شماره های ۱ و ۲
 نمونه های ایزوله ی بالینی EPEC

بحث و نتیجه گیری

پاتوتایپ های مختلف DEC، از جمله پاتوتایپ های انتروپاتوژنیک (EPEC) عامل عمده اسهال نوزاد انسان در کشورهای توسعه نیافته می باشند اما به طور روزافزون در کشورهای توسعه یافته نیز شناسایی می شوند (۳). سال های متعددی است که عفونت ناشی از پاتوتایپ EPEC مرتبط با شیوع گاستروانتریت نوزادی در کودکان (به ویژه گروه سنی زیر یک سال) از نقاط مختلف جهان گزارش می شود (۱، ۳، ۸، ۱۱). الگوی توزیع جغرافیایی جهانی پاتوتایپ های EPEC مولد اسهال از منطقه ای به منطقه ای دیگر متغیر می باشد. از این رو بایستی به منظور کنترل دقیق بیماری ناشی از این پاتوتایپها، فراوانی آنها در هر منطقه ای خاص مورد شناسایی قرار گیرند. شناسایی سروتیپ های EPEC با استفاده از آنتی سرم های اختصاصی بر اساس آنتی ژن های O به طور روتین انجام می شود که در مطالعات اپیدمیولوژیک مفید می باشد (۵)؛ اما اینگونه ارزیابی می شود که تست های بیوشیمیایی و سرولوژی جهت شناسایی دقیق و کامل پاتوتایپ های بیماری زا کافی نبوده و ممکن است برخی سویه ها از لحاظ تشخیصی نادیده گرفته

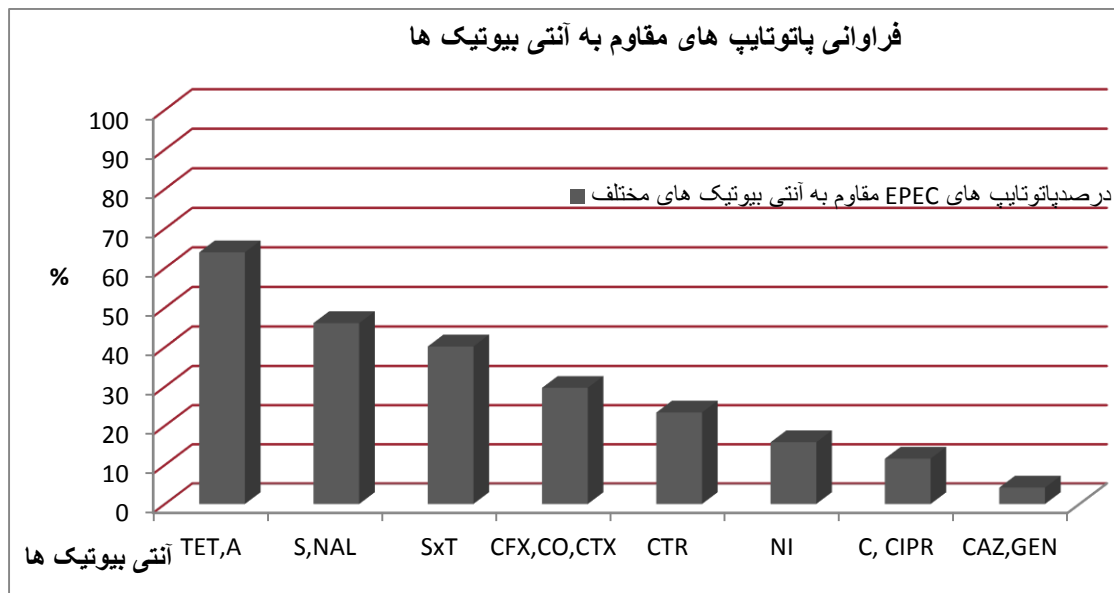
(CO)، استرپتومايسين (S)، سفوتاکسیم (CTX)، ایمی پنم (IMI)، مروپنم (MRP)، سفتازیدیم (CAZ)، سفتریاکسون (CTR)، نیتروفورانئوئین (NI) و جنتامایسین (GEN).
 برای تحلیل داده ها از روش های آمار توصیفی استفاده شد.

یافته ها

از میان ۳۰۰ نمونه اسهالی مورد بررسی، ۳۶ مورد (۱۲٪) گونه اشريشیاکلی با استفاده از روش کشت و آزمون های بیوشیمیایی افتراقی جدا سازی شدند. تمامی جدایه ها حاوی ژن *eaeA* بوده و با استفاده از تکنیک واکنش زنجیره ای پلیمرز (PCR) به عنوان سویه های EPEC مورد تایید واقع شدند (تصویر ۱).

۲۲ مورد (۶۱/۱٪) سویه های EPEC از کودکان زیر یک سال جدا شدند. از این ۳۶ ایزوله، ۲۱ سویه (۵۸/۳٪) متعلق به کودکان پسر و ۱۵ سویه (۴۱/۷٪) متعلق به کودکان دختر بودند.

درصد فراوانی مقاومت پاتوتایپ های EPEC جدا شده از نمونه ها به شرح ذیل بود: تتراسایکلین و آموکسی سیلین: ۲۳ مورد (۶۳/۹٪)، نالیدیکسیک اسید و استرپتومايسين: ۱۷ مورد (۴۷/۲٪)، کوتریموکسازول: ۱۵ مورد (۴۱/۷٪)، سفالکسین ۱۱ (۳۰/۵٪)، سفتریاکسون، کلرامفنیکل و سفوتاکسیم: ۸ مورد (۲۲/۲٪)، نیتروفورانئوئین: ۶ مورد (۱۶/۷٪)، کلیستین سولفات و سیپروفلوکساسین: ۴ مورد (۱۱/۱٪) و جنتامایسین و سفتازیدیم: ۲ مورد (۵/۶٪) (نمودار ۱). لازم به ذکر می باشد که تمامی ۳۶ ایزوله به طور کامل به ایمی پنم و مروپنم حساس بودند. همچنین ۲۴ ایزوله (۶۶/۷٪) کاملاً به سفتازیدیم و جنتامایسین و ۱۳ ایزوله (۳۶/۱٪) کاملاً به کلیستین سولفات و سیپروفلوکساسین حساس بودند. نتایج ما نشان داد که ۲۹ ایزوله (۸۰/۶٪)، پاتوتایپها حداقل به یک آنتی بیوتیک رایج مقاوم هستند. ۲۴ ایزوله (۶۶/۷٪) الگوی مقاومت چندگانه را نشان دادند که تمامی آنها به کوتریموکسازول مقاوم بودند.

نمودار ۱- درصد فراوانی پاتوتایپ های EPEC مقاوم به آنتی بیوتیک های مختلف

جعفری و همکاران در یک مطالعه ی مشابه در تهران، از بین عوامل ایجاد کننده اسهال، فراوانی سروگروه های EPEC را ۳۸/۸٪ گزارش کردند (۱۸). سلمان زاده و همکاران در مطالعه خود EPEC را در دو گروه کودکان مبتلا به اسهال و گروه کنترل بررسی کردند. نتایج بدست آمده در دو گروه کودکان به ترتیب ۶٪ و ۵٪ نشان داده شد (۱۹).

در برخی از مطالعات انجام شده در خارج از کشور نتایج موافق و مخالف نتایج داخل کشور به دست آمده است. بطوریکه Tilak و Mudaliar در مطالعه ای درهند نشان دادند که در گروه کودکان زیر ۵ سال مبتلا به اسهال، ۳۶/۸٪ از جدایه ها متعلق به اشریشیاکلی پاتوتایپ EPEC بود، و در گروه کودکان بدون اسهال هیچیک از جدایه ها متعلق به پاتوتایپ EPEC نبود. ۷۳/۳٪ جدایه های EPEC مربوط به کودکان زیر ۲ سال بود (۲۰).

Lozer و همکاران فراوانی پاتوتایپ EPEC را در کودکان زیر پنج سال در برزیل ۹/۳٪ گزارش نمودند (۲۱). Hegde و همکاران در هند میزان اسهال ناشی از EPEC را در کودکان ۱۶ درصد نشان دادند (۲۲). Nweze در نیجریه اسهال ناشی از EPEC را در کودکان ۲۱/۵۷٪ نشان دادند (۲۳). اگر چه بیشتر مطالعات حاکی از نقش با اهمیت این پاتوتایپ در ایجاد اسهال کودکان می باشد، اما

شده و از نظر محقق دور بمانند. بنابر این جهت شناسایی دقیق و مطمئن این پاتوتایپ ها بایستی از تکنیک های مبتنی بر DNA و حساس نظیر PCR استفاده نمود. اخیرا در مطالعات متعددی سویه های اشریشیاکلی مولد اسهال (DEC) با تکنیک PCR مورد شناسایی قرار گرفته اند (۲،۱۰،۱۲،۱۴). در مطالعه ی حاضر از ۶۷ گونه ی E.coli جدا شده از اسهال کودکان، ۳۶ ایزوله (۱۲٪ از تمامی موارد) دارای ژن *eaeA* بوده و به کمک تکنیک PCR به عنوان پاتوتایپ EPEC مورد تایید واقع شدند. بیشترین فراوانی EPEC در کودکان زیر یک سال مشاهده شد.

در ایران نصرالهی و همکاران در یک مطالعه ی مشابه در ساری، از بین عوامل ایجاد کننده اسهال، شیوع سروگروه های EPEC را در کودکان زیر یک سال ۱۲٪ گزارش کردند (۱۵). نتایج مربوط به شیوع این عوامل باکتریایی با نتایج بدست آمده از مطالعه ی ما کاملا همخوانی دارد. منسوری و همکاران نیز در مطالعه خود EPEC را به عنوان شایع ترین عامل اسهال باکتریایی و با فراوانی ۴۹٪ در کودکان زیر ۵ سال شهر کرمان گزارش نمودند. این مطالعه بیشترین شیوع این عوامل بیماری زا را در کشور ما نشان داد (۱۶). مطلبی و همکاران در کاشان فراوانی پاتوتایپ EPEC را در اسهال کودکان زیر ۵ سال ۲۸/۶٪ گزارش کردند (۱۷).

Mandoando و همکاران در مطالعه خود در اسپانیا مقاومت آنتی‌بیوتیکی پاتوتایپ‌های EPEC جدا شده از کودکان زیر ۵ سال به آمپی‌سیلین را ۷۱٪ گزارش کردند. در این مطالعه مقاومت به کلرامفنیکل ۳۶٪، سولفامتوکسازول ۵۷٪ و تتراسایکلین ۵۷٪ بود (۲۵). Jordi V و همکاران در مطالعه خود نشان دادند دو آنتی‌بیوتیک سیپروفلوکساسین و نالیدیکسیک اسید بر روی EPEC بسیار موثر هستند. در این مطالعه مقاومت به آمپی‌سیلین و کوتریموکسازول بالای ۵۰٪ بود در حالیکه مقاومت به سیپروفلوکساسین ۱۵/۸٪ گزارش شد (۲۶). این نتایج با نتایج مطالعه ما همخوانی دارد که نشان می‌دهد بیش از ۵۰ درصد سویه‌های EPEC به آمپی‌سیلین و کوتریموکسازول مقاوم هستند. افزایش مقاومت این پاتوتایپ‌ها به آنتی‌بیوتیک‌ها از جمله کوتریموکسازول در سالهای اخیر نیز می‌تواند به‌عنوان یک تهدید سلامت و بهداشت جامعه به‌ویژه در بین کودکان تلقی شود. این تفاوت می‌تواند تفاوت در توزیع پاتوتایپ‌های مقاوم در فصول و مناطق خاص باشد.

در مطالعه حاضر همچنین چند پاتوتایپ (۴/۲٪) به سفنازیدیم مقاوم مشاهده شدند که این مسئله می‌تواند در صورت عدم توجه به مصرف به‌موقع و مناسب این آنتی‌بیوتیک در آینده ای نزدیک منجر به ظهور روزافزون پاتوتایپ‌های مقاوم شود. با این حال حدود ۸۰٪ پاتوتایپ‌ها حداقل به یک آنتی‌بیوتیک رایج مقاوم هستند. ۲۴ ایزوله (۶۷٪) الگوی مقاومت چندگانه را نشان دادند که حداقل به ۵ آنتی‌بیوتیک مختلف مقاوم بودند. نکته قابل توجه از این نتایج این است که تمامی ایزوله‌های با مقاومت چندگانه به کوتریموکسازول مقاوم بودند. تحقیقات در آمریکا نشان می‌دهد حدود ۷۵٪ از سروتیپ‌های EPEC حداقل به یک دارو مقاوم اند و ۶۴٪ سروتیپ‌ها الگوی مقاومت چندگانه را نشان می‌دهند (۲۴). شناسایی روزافزون پاتوتایپ‌های باکتریایی با الگوی مقاومت به چند دارو بعلاوه محدودیت در انتخاب درمان، سبب نگرانی سازمان بهداشت جهانی شده است. از طرفی ظهور افزایشی پاتوتایپ‌های مقاوم به چند

فراوانی این پاتوتایپ در مناطق مختلف می‌تواند تحت تاثیر فاکتورهای مختلفی باشد. اختلاف در میزان شیوع گزارش شده از این مطالعات با مطالعه‌ی حاضر و همچنین سایر مطالعات انجام شده در کشور ما، می‌تواند ناشی از تفاوت در توزیع منطقه‌ای، جامعه نمونه‌گیری و زمان مطالعه باشد.

از طرفی شناخت و تعیین الگوی مقاومت آنتی‌بیوتیکی پاتوتایپ‌های باکتریایی جهت طراحی استراتژی‌های مناسب درمانی مفید است. در مطالعه‌ی مطلبی و همکاران ۷۰٪ موارد جدا شده الگوی مقاومت آنتی‌بیوتیکی چندگانه را نشان دادند. به‌طوریکه بیشترین میزان مقاومت آنتی‌بیوتیکی به ترتیب نسبت به آمپی‌سیلین (۱۰۰٪)، سفالکسین (۸۴٪) و سفتریاکسون (۷۴٪) گزارش شد. با این حال مقاومت به این آنتی‌بیوتیک‌ها در مطالعه ما به ترتیب ۲۹٪ (سفالکسین) و ۲۳٪ (سفتریاکسون) گزارش شد (۱۷). در مطالعه Moyenuddin مقاومت به استرپتومایسین (۶۴/۳٪) و تتراسایکلین (۵۳/۶٪) بیشترین میزان را نشان داد و تمامی سویه‌ها به نالیدیکسیک اسید و سولفامتوکسازول حساس بودند و میزان مقاومت به آموکسی‌سیلین ۳۹/۳٪ و کلرامفنیکل ۱۰/۷٪ بود (۲۴). جعفری و همکاران در مطالعه‌ی نشان دادند که ۱/۶٪ پاتوتایپ‌های EPEC به جنتامایسین، ۷۹/۶٪ به استرپتومایسین، ۸۸/۱٪ به کوتریموکسازول، ۶۹/۵٪ به تتراسایکلین، ۵۲/۵٪ به کلرامفنیکل و ۹۱٪ به آمپی‌سیلین مقاوم هستند. در این مطالعه تمام سروتیپ‌ها به نالیدیکسیک اسید حساس گزارش شدند (۱۸). در مقابل در مطالعه ما ۶۶٪ پاتوتایپ‌ها به سفنازیدیم و جنتامایسین، ۶۴٪ به تتراسایکلین و آموکسی‌سیلین، ۴۷٪ به نالیدیکسیک اسید و ۴۲٪ ایزوله‌ها به کوتریموکسازول مقاوم بودند که این حاکی از افزایش روزافزون مقاومت به این آنتی‌بیوتیک می‌باشد. در مطالعه Mudaliar و Tilak کودکان زیر ۵ سال در هند نشان داده شد که الگوی آنتی‌بیوتیکی پاتوتایپ‌های EPEC نسبت به کوتریموکسازول ۳۴/۴٪، نالیدیکسیک اسید ۳۰٪ و آمپی‌سیلین ۳۰٪ مقاوم بودند (۲۰).

Santos MF, Franzolin MR, Martinez MB, et al. Detection of diarrheagenic *Escherichia coli* from children with and without diarrhea in Salvador, Bahia, Brazil 2007. *Epub*; 2007.102(7):839-44.

3. Prère MF, Bacrie SC, Baron O, Fayet O. Bacterial etiology of diarrhoea in young children: high prevalence of enteropathogenic *Escherichia coli* (EPEC) not belonging to the classical EPEC serogroups. *Pathol Biol*; 2006.54(10):600-2.

4. Unsworth KE, Mazurkiewicz P, Senf F, Zettl M, McNiven M, Way M, et al. Dynamins are required for F-actin assembly and pedestal formation by enteropathogenic *Escherichia coli* (EPEC). *Cell Microbiol*; 2007.9(2):438-49.

5. Hoque SS, Faruque AS, Mahalanabis D, Hasnat A. Infectious agents causing acute watery diarrhoea in infants and young children in Bangladesh and their public health implications. *J Trop Pediatr*; 1994.40(6):351-4.

6. Ruchaud-Sparagano MH, Maresca M, Kenny B. Enteropathogenic *Escherichia coli* (EPEC) inactivate innate immune responses prior to compromising epithelial barrier function. *Cell Microbiol*; 2007.9(8):1909-21.

7. Guth BE, Giraldo R, Gomes TA, Marques LR. Survey of cytotoxin production among *Escherichia coli* strains characterized as enteropathogenic (EPEC) by serotyping and presence of EPEC. *Cell Microbiol*; 2001. 40(5):341-4.

8. Dow MA, Toth I, Malik A, Herpay M, Nogrady N, Ghenghesh KS, et al. Phenotypic and genetic characterization of enteropathogenic *Escherichia coli* (EPEC) and enteroaggregative *E. coli* (EAEAC) from diarrhoeal and non-diarrhoeal children in Libya. *Microbiology & Infectious Diseases*; 2006. 29 (3): 100-18.

9. Tawfeek HI, Najim NH, Al-Mashikhi S. Studies on diarrhoeal illness among hospitalized children under 5 years of age in Baghdad during 1990-97. *East Mediterr Health J*; 2002. 8(1):181-8.

10. Abigail C, Joanna C. Young, Nicholas C and Gad F. Infection strategies of enteric pathogenic *Escherichia coli*. *Gut Microbes*; 2012. 3(2):71-87.

11. Vanessa B, Marcelo Palma S, Carla Romano T, Maurilio FS, Marcia Regina F, Marina Baquerizo M, et al. Diarrheagenic *Escherichia coli* from children with and without diarrhea in Salvador, Bahia, Brazil. *Mem Inst Oswaldo Cruz*; 2007. 102(7): 839-44.

12. Nataro JP, Kaper JB. Diarrheagenic *Escherichia coli*. *Clin. Microbiol Rev*; 1998. 58(11): 142-201

13. Clinical and Laboratory Standard Institute. Performance Standards for Antimicrobial Disk Susceptibility Tests. Fifteen Information Supplement; 2005. 25(1): 15-100.

14. Fujioka M, Otomo Y, Ahsan CR. A novel single-step multiplex polymerase chain reaction assay for the detection of diarrheagenic *Escherichia coli*. *J Microbiol Methods*; 2013

دارو که حاکی از انتقال عناصر مقاومت بین این پاتوتایپ‌هاست، مقابله با این عوامل را دو چندان دشوار می‌سازد (۲۶، ۲۷). از آنجایی که فراوانی این پاتوتایپ‌ها رو به افزایش بوده و می‌تواند به‌عنوان یک مشکل بهداشتی چالش برانگیز باشد، شناسایی و تعیین الگوی مقاومت آنتی‌بیوتیکی آن‌ها در مناطق جغرافیایی مختلف می‌تواند در طراحی رویکردهای بهداشتی و درمانی در برابر عفونت‌های ناشی از این عوامل بیماری‌زا بسیار مفید واقع شود.

از آنجایی که شیوع پاتوتایپ‌های EPEC در اسهال کودکان زیر ۵ سال کشور ما قابل توجه است، پیشنهاد می‌شود در کنار تست‌های روتین آزمایشگاهی از قبیل تست‌های بیوشیمیایی و سرولوژی، جهت شناسایی دقیق این سویه‌ها از تکنیک‌های معتبر و حساس مبتنی بر DNA بهره‌گرفت. از طرفی با توجه به افزایش مقاومت این پاتوتایپ‌ها به آنتی‌بیوتیک‌های رایج و کلاسیک و ظهور پاتوتایپ‌های با الگوی مقاومت چندگانه، جهت درمان قطعی بیماری و جلوگیری از افزایش مقاومت آنتی‌بیوتیکی بایستی از مصرف بی‌رویه و بدون تجویز پزشک خودداری کرد. بدیهی است که این مهم، مستلزم شناسایی دقیق عامل بیماری و تعیین الگوی مقاومت آنتی‌بیوتیکی آن قبل از تجویز دارو می‌باشد.

تقدیر و تشکر

مجربان طرح لازم می‌دانند تا بدینوسیله از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی تهران که هزینه‌های طرح را فراهم نمودند صمیمانه سپاسگزاری و قدردانی شود. ضمناً این مقاله نتیجه بخشی از طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران به شماره قرارداد ۷۷۴۹ می‌باشد.

منابع

1. Soltan-Dallal MM. Diarrhea caused by enteropathogenic bacteria in children. *Archives of Iranian Medicine*; 2001. 4(4): 201-3.
2. Bueris V, Palma Sircili M, Taddei CR, dos

phenotypic characterization of atypical enteropathogenic *Escherichia coli* serotypes isolated from children with and without diarrhea. *J Microbiol Immunol Infect*; 2011 Feb.44(1):27-32.

Mar.92(3):289-92.

15. Nasrolahi M, Sharif M. Prevalence of diarrhea caused by Enteropathogenic *E.Coli* in under one year old children. *The Journal of Qazvin University of Medical Sciences*; 2000. 4 (1):63-68. (Persian).

16. Mansouri Sh. Bacterial causes of diarrhea in Kermanian children under five years old. *Journal of Kerman University of Medical Sciences*; 1992. 1(3): 2-9. (Persian).

17. Motallebi M, Piroozmand A, Rohani M, Akbari H, Khorshidi A. Multiple drug resistance of enteropathogenic *Escherichia coli* isolated from children with diarrhea in Kashan, Iran. *African Journal of Microbiology Research*; 2011. 5(20): 3305-3309.

18. Jafari F, Shokrzadeh L, Hamidian M, Salmanzadeh-Ahrabi S, Zali MR. Acute diarrhea due to enteropathogenic bacteria in patients at hospitals in Tehran. *Jpn J Infect Dis*; 2008 Jul.61(4):269-73.

19. Salmanzadeh-Ahrabi S, Habibi E, Jaafari F, Zali MR. Molecular epidemiology of *Escherichia coli* diarrhoea in children in Tehran. *Ann Trop Paediatr*; 2005 Mar. 25(1):35-9.

20. Tilak GP, Mudaliar JL. Role of enteropathogenic *Escherichia coli* in paediatric diarrhoeas in South India. *Mater Sociomed*; 2012.24(3):178-81.

21. Lozer DM, Souza TB, Monfardini MV, Vicentini F, Kitagawa SS, Scaletsky IC, et al. Genotypic and phenotypic analysis of diarrheagenic *Escherichia coli* strains isolated from Brazilian children living in low socioeconomic level communities. *BMC Infect Dis*; 2013 Sep 8.13:418.

22. Hegde A, Ballal M, Shenoy S. Detection of diarrheagenic *Escherichia coli* by multiplex PCR. *Indian J Med Microbiol*; 2012 Jul-Sep.30(3):279-84.

23. Nweze E. Aetiology of diarrhoea and virulence properties of diarrhoeagenic *Escherichia coli* among patients and healthy subjects in southeast Nigeria. *J Health Popul Nutr*; 2010 Jun.28(3):245-52.

24. Moyenuddin M, Wachsmuth IK, Moseley SL, Bopp CA, Blake PA. Serotype, antimicrobial resistance, and adherence properties of *Escherichia coli* strains associated with outbreaks of diarrheal illness in children in the United States. *J Clin Microbiol*; 1989 Oct.27(10):2234-2239.

25. Mandoando M, Eusebio V, Joaquim R, Sergi S, Fatima A, Xaviera V, et al. Etiology of diarrhea in children younger than 5 years of age admitted in a rural hospital of southern Mozambique. *Am. J. Trop. Med. Hyg*; 2007. 6(3): 522-527.

26. Jordi V, Martha V, Climent C, Honorato U, Hassan M, David S, et al. Antimicrobial Resistance of Diarrheagenic *Escherichia coli* Isolated from Children under the Age of 5 Years from Ifakara, Tanzania. *Dec*; 1999. 43(12):3022-3024.

27. Aslani MM, Alikhani MY. Molecular and

Identification of enteropathogenic *E. coli* (EPEC) pathotype using PCR technique in under 5- years old children in Tehran and evaluation of their antibiotic resistance patterns

***Mohammad Mehdi Soltan Dallal**, Professor, Food Microbiology Research Center, Division of Microbiology, Department of Pathobiology, School of Public Health, Tehran University of Medical Sciences Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran (*Corresponding author). msoltandallal@gmail.com

Mohammad Hasan Shirazi, Associate professor, Division of Microbiology, Department of Pathobiology, School of Public Health, Tehran University of Medical Sciences. Tehran, Iran.

Abolfazl Akbari, PhD Studentn Molecular Medicine, Department of Molecular Medicine, School of Advanced Medical Technologies, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Mohammad Kazem Sharifi Yazdi, Professor, Zoonosis Research Centre, Department of Medical Laboratory Sciences, School of Para Medicine Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Abstract

Background: Enteropathogenic *E. coli* (EPEC) pathotypes are belonging to enterobacteriaceae family that is known as agent of gastroenteritis and diarrhea in under 5 year old children. This research is aimed to identify of EPEC pathotypes in diarrheal fewer than 5 years old children and study the patterns of antibiotic resistance of these strains in Tehran.

Methods: 300 samples were collected from children with diarrhea visited in children Hospital in Tehran. Bacterial isolates confirmed as *E. coli* species on the basis of standard bacterial and biochemical tests. All isolates were subjected to polymerase chain reaction (PCR) for detection of *eaeA* (intimin) gene in terms of EPEC pathotypes. Then, antibiogram test for EPEC pathotypes was performed using 16 different antibiotic discs by disc diffusion agar (Kirby-Bauer) method.

Results: Among all specimens, 36 (12%) isolates bearing *eaeA* gene were confirmed as EPEC using PCR. 22 specimens (61.1%) of identified pathotypes were isolated from under 1 year old children. All pathotypes were sensitive to imipenem and meropenem. Antibiotic resistance toward amoxicillin and tetracycline 23 (63.9%) was higher than others. Also 24 isolates (66.7%) showed multi-resistant pattern toward several routine antibiotics.

Conclusion: Since EPEC pathotypes are diagnosed as agent of diarrhea in children in our country, identification of these pathotypes showed be made through novel techniques.

Keywords: Multi-antibiotic resistance, Enteropathogenic *Escherichia coli* (EPEC), Childhood diarrhea